

Ημέρες Πάσχα στην Πεδιάδα

Οι άνθρωποι στους Αποστόλους κρατάνε τα έθιμα

30.04.2013

Ένα από τα έθιμα στους Αποστόλους είναι η φουνάρα πάνω στην οποία καίγεται ο Ιούδας. Παλαιότερα μάλιστα υπήρχε μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των χωριών για το ποιος θα έκανε τη μεγαλύτερη φουνάρα. Κάποιοι δε δίσταζαν να πηγαίνουν κρυφά τη νύχτα και να καίνε τα ξύλα πριν την Ανάσταση, για να μικρύνει το ύψος της Φουνάρας του "αντιπάλου"!

Της Κορίνας Καφετζοπούλου

Σε πολλά χωριά της Κρήτης τα έθιμα, ειδικά του Πάσχα, αναβιώνουν ακόμα. Κάθε γενιά τα τηρεί, κρατώντας ακόμα τις συνήθειες και τις μυρωδιές της μεγαλύτερης γιορτής της Χριστιανοσύνης.

Οι παλαιοί κρατούν τα ηνία και οι νέοι, που μπορεί ακόμα και να μην μένουν εκεί, περιμένουν με λαχτάρα αυτές τις ημέρες να επιστρέψουν στους τόπους όπου γεννήθηκαν και παραμένουν οι οικογένειές τους.

Η κ. Λένα Ηγουμενάκη

Η πρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου του χωριού Αποστόλοι κ. Λένα Ηγουμενάκη ταξίδεψε το **MadeinCreta** μέσα από μια όμορφη διαδρομή στο Πάσχα της γενέτειράς της. Ένα ταξίδι γεμάτο παράδοση και μυρωδιές.

Ένα ταξίδι που, όμως, όσες και αναμνήσεις και να έχει από παιδί δεν μπορούσε να κάνει μόνη. Για αυτό και τη βοήθησαν οι κυρίες Καλλιόπη Πετρομιχελάκη, η Αργυρή Νικολακάκη, η Πόπη Παντελάκη, ή αλλιώς "η ζωντανή παράδοση του χωριού".

Άλλη της είπε για τα «Παλικάρια», άλλη για το προζύμη που το φτιάχνεις μέσα στην εκκλησία και το διατηρείς όλο το χρόνο, τη φουνάρα και άλλα πολλά μυστικά για να μην βγάζεις σπυράκια αλλά και για να μην πονάει η μέση σου, όλο το χρόνο.

Είναι έθιμα και ιστορίες που ταξιδεύουν από στόμα σε στόμα και πολλά από αυτά τηρούνται ακόμα. Ένα, μάλιστα, από τα έθιμα που διατηρούνται ακόμα είναι το ... εναλλάξ Πάσχα. Μια φορά η λειτουργία γίνεται στο Πάνω Χωριό μια φορά στο Κάτω χωριό. Φέτος η λειτουργία της Ανάστασης θα γίνει στο Κάτω χωριό.

Οι κυρίες Καλλιόπη Πετρομιχελάκη, Αργυρή Νικολακάκη και Πόπη Παντελάκη απο τους Αποστόλους μιλούν για τα έθιμα της περιοχής

Έθιμα της Μεγάλης Εβδομάδας

Μ. Δευτέρα και Μ. Τρίτη, οι γυναίκες στους Αποστόλους καταγίνονται με τις δουλειές του σπιτιού, καθαρίζουν σχολαστικά και ασβεστώνουν τα σπίτια τους.

Μεγάλη Τετάρτη, οι άντρες του χωριού σφάζουν το ρίφι ή το αρνί για το Πάσχα.

Το κρέας απαγορεύεται, είναι ημέρες νηστείας! Οι νοικοκυρές, όπως λέει η κ. Αργυρή Νικολακάκη, *"αυτές τις ημέρες μαγειρεύουν τα ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ, δηλαδή διάφορα βραστά όσπρια, ότι έχει το κάθε σπίτι, φασόλια, ρεβίθια, στάρι"*.

Το απόγευμα της Μ. Τετάρτης στην εκκλησία τελείται το Μυστήριο του Μεγάλου Ευχελαίου.

Οι Αποστολιανοί πάνε στην εκκλησία κρατώντας από τα σπίτια τους αλεύρι και όσπρια πού αργότερα θα σπείρουν, για να τα ευλογήσει ο παπάς και να έχουν καλή σοδειά.

Οι Αποστόλοι Πεδιάδος είναι ένα από τα χωριά της Κρήτης που τα έθιμα "ζουν" ακόμα

Από νωρίς το πρωί της **Μεγάλης Πέμπτης** στα σπίτια του χωριού, οι νοικοκυρές καταγίνονται με τη ζύμη, φτιάχνουν καλιτσούνια, ζυμώνουν εφτάζυμα και τις κουλούρες της Λαμπρής με διάφορα μυρωδικά και τις στολίζουν με ξηρούς καρπούς, με στολίδια από ζυμάρι και στη θέση των ματιών βάζουν δυο γαρίφαλα.

Τα ονόματά τους ποικίλουν ανάλογα με το σχήμα που τους δίνουν. Έτσι, λέγονται αυγοκούλουρα, γαλατερά, αυγοτές. **Όσα παιδιά έχει η οικογένεια τόσα αυγοκούλουρα πλάθουν και αυτό είναι το Πασχαλινό δώρο που τα παιδιά με χαρά περιμένουν.** Το κάθε αυγοκούλουρο είναι διαφορετικό. Όποιο σπίτι στο χωριό έχει ξυλόφουρνο τον ανάβει από νωρίς το πρωί, για να ψήσουν τα γλυκά τους οι νοικοκυρές.

Όλη τη μέρα το χωριό μοσχομυρίζει... **«Οι μυρωδιές σου σπάνε τη μύτη»**, λέει η πρόεδρος του Πολιτιστικού συλλόγου κ. Λένα Ηγουμενάκη, **«μικροί και μεγάλοι ανυπομονούν τότε θα χτυπήσει το βράδυ η καμπάνα. Κι είναι τόση η λαχτάρα να φας ένα γλυκό, που πολλές φορές τα μικρά παιδιά παίρνουν κρυφά ένα καλιτσουνάκι».**

Παλιότερα νήστευαν όλη τη Σαρακοστή όχι μόνο οι μεγάλοι αλλά και τα παιδιά.

Επίσης βάφονται και τα κόκκινα αυγά (το κόκκινο χρώμα συμβολίζει το αίμα του Χριστού) που παλιά αυτό γινόταν από τα χρώματα των λουλουδιών, κυρίως της κόκκινης παπαρούνας αλλά και των παντζαριών.

Τη **Μεγάλη Πέμπτη**, επίσης, οι γυναίκες φτιάχνουν με αγριολούλουδα και λεμονανθούς, στεφάνια για να τα τοποθετήσουν το βράδυ της ίδιας ημέρας στον Σταυρωμένο Ιησού.

Με το αλεύρι που έχουν πάει τη **Μεγάλη Τετάρτη** στο Μυστήριο του Μεγάλου Ευχελαίου κάνουν προζύμι που όταν αναπιαστεί και φουσκώσει, και αν το διατηρήσουν σωστά, κρατά όλο το χρόνο και με το ίδιο προζύμι αναπιάνουν άλλο. Παλιά το ξέραιναν και όταν θέλανε να ζυμώσουν το αναπιάζανε ξανά. Σήμερα το διατηρούν στο ψυγείο.

Το βράδυ στην εκκλησία διαβάζονται τα 12 Ευαγγέλια και το Θείο Δράμα προχωρεί προς την αποκορύφωση του.

Η **Μεγάλη Παρασκευή** είναι μέρα πένθους. Συμβολίζει τη δίκη του Ιησού από τον Πόντιο Πιλάτο, την μαρτυρική πορεία του προς το Γολγοθά, τη Σταύρωσή του και τελικά την Ταφή του. Από νωρίς το πρωί οι καμπάνες χτυπούν πένθιμα.

Στην εκκλησία ψάλλουν το μοιρολόι «Σήμερα μαύρος ουρανός...» που αναφέρεται στη σταύρωση του Χριστού και οι γυναίκες του χωριού στολίζουν τον Επιτάφιο με λουλούδια (κρίνους, ζουμπούλια, μαχαιρίδες, άνθη λεμονιάς) που οι ανύπαντρες κοπέλες μαζεύουν από τους κήπους των σπιτιών τους.

Οι κοπελιές πάνε να διαρμιστούν τα ξωκλήσια του χωριού. Το βράδυ, ο Επιτάφιος περιφέρεται γύρω από την εκκλησία, στους δρόμους και σε όλες τις εκκλησίες του χωριού μας, ενώ οι πιστοί κρατούν αναμμένες λαμπάδες και ακολουθούν πίσω από τον Επιτάφιο.

Η κ. Πόπη Παντελάκη θυμάται: *«προζύμι έκανα όταν επέστρεφα στην εκκλησία από την περιφορά του Επιταφίου για το ξενύχτι του Χριστού και την ώρα που διαβαζόταν το «Απόστολος η ένζυμο»», οι νοικοκυρές που είχαν μαζί τους νερό και αλεύρι τα ανακάτεναν και η ζύμη ανέβαινε χωρίς να κάνουν κάτι άλλο»*. Το πρώτο προζύμι έπρεπε να φτιαχτεί από κοπέλα «καθαρή» που είχε νηστέψει όλη τη Σαρακοστή και που το έδινε στη συνέχεια στις νοικοκυρές.

Μεγάλο Σάββατο

Το πρωί του **Μεγάλου Σαββάτου**, μετά την λειτουργία στην εκκλησία, ξεστολίζουν τον Επιτάφιο και ο παπάς φτιάχνει μικρές ροδαρές από τα καλορίζικα του Επιταφίου για να τις δώσει ο ίδιος στη Δεύτερη Ανάσταση. Ένα μήνα πριν, όλα τα μικρά και μεγάλα παιδιά (!) του χωριού μας φτιάχνουν τα αυτοσχέδια πλακατζίκια (τρίγωνα δυναμιτάκια).

Για τη φουνάρα κινητοποιείται ένα ολόκληρο χωριό

Μαζεύουν ξύλα και τα αφήνουν στο προαύλιο της εκκλησίας. Παλαιότερα υπήρχε μεγάλος ανταγωνισμός στο πάνω και στο κάτω χωριό αλλά και στα γύρω χωριά, για το ποιος θα έκανε τη μεγαλύτερη φουνάρα. Δε δίσταζαν να πηγαίνουν κρυφά τη νύχτα και να καίνε τα ξύλα πριν την Ανάσταση. Τα παιδιά έκαναν αυτοσχέδιες καλύβες με αρτίκους και ξενοχτούσαν στο προαύλιο για να προσέχουν τα ξύλα μέχρι και το Μεγάλο Σάββατο.

Το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου σχηματίζουν ένα βουνό από τα ξύλα ύψους 4-5 μέτρων και πλάτους 15-20 μέτρων και στην κορυφή βάζουν τον Ιούδα με παλιά ρούχα.

Παλιά, τα παιδιά, πριν την Ανάσταση, έπαιρναν ένα σήμαντρο (μακρόστενη μεταλλική πλάκα) και χτυπώντας τη με μεταλλικό σφυρί, γυρνούσαν από σπίτι σε σπίτι για να ξυπνήσουν και να προσκαλέσουν τους

χωριανούς στη Θεία Λειτουργία. Στις 12 το βράδυ, ο ιερέας δίνει το Άγιο φως στους πιστούς και ψάλλει το "Χριστός Ανέστη".

Οι πιστοί παίρνουν το άγιο φως με τις πασχαλινές λαμπάδες και χαιρετιούνται λέγοντας "Χριστός Ανέστη " και απαντώντας "Αληθώς Ανέστη ο Κύριος". **Την ώρα που ο ιερέας λέει το «Χριστός Ανέστη», τα παιδιά βάζουν φωτιά και καίνε τη φουνάρα .**

Η νύχτα γίνεται μέρα, η καμπάνα του χωριού χτυπά συνεχώς και οι παλιότεροι λένε ότι όταν αυτοί ήταν μικροί δεν άφηναν για τρία μερόνυχτα την καμπάνα να σταματήσει για το καλό.

Ο Ιουδός ετοιμάζεται για να καεί στην πυρά.

Όπως λέει η κ. Καλιόπη Πετρομιχελάκη *«πριν πάνε οι Αποστολιανοί στην εκκλησία, άφηναν στο τραπέζι ένα πιάτο με ένα αυγό κόκκινο,ενα καλιτσούνι,ενα κομμάτι τυρί και ένα ποτήρι κρασί για τους νεκρούς.*

Τα νέα κορίτσια έβαζαν στη τσέπη ένα κομμάτι παλιό τυρί και όταν ο παπάς έλεγε "Χριστός Ανέστη" το έτρωγαν για να μη βγάζουν όλο το χρόνο σπυράκι».

Στην αυλή ανάβουν μια μικρή φουνάρα με αχινοπόδι για το κάψιμο του Ιούδα, πάνω από την οποία περνούν όλοι, μικροί και μεγάλοι, κάνοντας ταυτόχρονα το σταυρό τους και μια ευχή για να φύγει το κακό από το σπίτι.

Το **Μεγάλο Σάββατο** μετά την Ανάσταση, τελειώνει η νηστεία της Σαρακοστής και επιστρέφοντας στο σπίτι κάνουν ένα σταυρό από το Άγιο φως στην κεντρική πόρτα. Τρώνε γαρδούμια, βραστό κοτόπουλο, σούπα και τσουγκρίζουν τα κόκκινα αυγά.

Το Μεγάλο Σάββατο, οι σύντεκνοι (οι νονοί) πηγαίνουν στους βαφτισμιμούς τους το αυγοκούλουρο, κόκκινα αυγά και το κερί της Ανάστασης.

Κυριακή του Πάσχα

Το πρωί της Κυριακής τελείται ο «Εσπερινός της Αγάπης» ή Δεύτερη Ανάσταση. Ο παπάς δίνει τα καλορίζικα, οι πιστοί τα παίρνουν στα σπίτια τους για να φέρουν ευλογία σε κάθε νοικοκυριό, τα χρησιμοποιούν όμως και σαν φάρμακο για τους ίδιους, αλλά και για τα ζώα τους. Παλαιότερα, στην εκκλησία που γινόταν η Δεύτερη Ανάσταση έκαναν μια μικρότερη φουνάρα.

Για 40 μέρες οι Χριστιανοί χαιρετούν ο ένας τον άλλον, λέγοντας "Χριστός Ανέστη" και απαντώντας "Αληθώς Ανέστη".

Η Κυριακή του Πάσχα είναι μέρα χαράς και γιορτής. Γιορτάζεται η Ανάσταση του Ιησού Χριστού, οι καμπάνες χτυπούν χαρμόσυνα και αν εκείνη τη μέρα χτυπήσεις την καμπάνα δε σε πονεί η μέση σου όλο το χρόνο.

Σήμερα, ένα πλούσιο τραπέζι περιμένει την οικογένεια. Στους Αποστόλους, παλιά, δε σούβλιζαν αρνί το Πάσχα, απλά έσφαζαν ένα σφακτό, ρίφι ή αρνί και μ' αυτό έκαναν διάφορα φαγητά (οφτό, βραστό, κοκκινιστό, αγγολέμονο γαρδούμια)